

AXBOROT OQIMINING TEZLIGI SIYOSIY QARORLAR SHAFFOFLIGIGA TA'SIRI

Jahon Iqtisodiyoti Va Diplomatiya Universiteti Magistranti

O`ktamova Kumush O`ktamovna

+998974078777

Bugungi globallashtirish va raqamli transformatsiya davrida axborot oqimining tezligi siyosiy qarorlar qabul qilish jarayonida bevosita hal qiluvchi omilga aylanmoqda. Agar ilgari siyosiy qarorlarni ishlab chiqish va ularni jamoatchilikka yetkazish ancha vaqt talab qilgan bo'lsa, zamonaviy sharoitda axborot texnologiyalari tufayli bu jarayon ancha tezlashdi. Davlat organlari endilikda nafaqat an'anaviy matbuot vositalari orqali, balki internet saytlari, ijtimoiy tarmoqlar va raqamli platformalar orqali qarorlarni fuqarolarga tezkor yetkazib boradi. Bunday imkoniyat siyosiy tizimning ochiqligini oshiradi, shuningdek, jamiyat va davlat o'rtasida samarali muloqotni ta'minlaydi.

Axborot oqimining tezkorligi siyosiy qarorlarni qabul qilish jarayonini yanada zamonaviylashtirdi. Avvalo, davlat idoralari jamiyatdagi real vaziyatni kuzatish va muammolarni tezkor hal etish uchun keng ko'lamli ma'lumotlarni yig'adi va tahlil qiladi. Misol uchun, jamoatchilik fikri so'rovnomalari, ijtimoiy tarmoqlardagi muhokamalar va ekspertlarning tahlillari qarorlarni ishlab chiqishda muhim manba sifatida xizmat qilmoqda. Bu esa siyosiy qarorlarning xalq manfaatlariga mos bo'lishini ta'minlaydi.

Shu o'rinda ta'kidlash kerakki, O'zbekistonda ham so'nggi yillarda davlat boshqaruvida axborot oqimidan foydalanish yangi bosqichga ko'tarildi. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi asosida elektron hukumat tizimi joriy etilib, qarorlar qabul qilish jarayonida axborotning tezkorligi va ishonchliligi ta'minlanmoqda. Masalan, turli vazirlik va idoralar rasmiy portallari hamda ijtimoiy tarmoqlar orqali qabul qilinayotgan qarorlar aholiga tezkor yetkazilmoqda. Bu esa fuqarolarning davlat faoliyatidan xabardorligini oshiradi va siyosiy jarayonlarda ularning ishtirokini kuchaytiradi.

Axborot oqimining tezligi siyosiy qarorlar qabul qilish jarayonida shaffoflikni kuchaytiruvchi muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Zamonaviy axborot texnologiyalari yordamida davlat idoralari qarorlarini fuqarolarga tezkor yetkazishi ularning ochiqligi va hisobdorligini oshiradi. Bunday jarayon demokratik qadriyatlarining mustahkamlanishiga, fuqarolarning siyosiy jarayonlarda faolroq ishtirok etishiga hamda davlat va jamiyat o'rtasida ishonchni kuchaytirishga xizmat qiladi.

Tezkor axborotning eng muhim ijobiy jihatlaridan biri — bu **davlat boshqaruvi samaradorligining oshishidir**. Davlat idoralari qabul qilayotgan qarorlar jamoatchilikka tez yetkazilganda, fuqarolar o‘z vaqtida xabardor bo‘lib, kundalik faoliyatini shunga moslashtira oladi. Masalan, yangi qonunlar, iqtisodiy islohotlar yoki ijtimoiy dasturlar haqida axborotning keng tarqalishi odamlarning davlat siyosatiga bo‘lgan qiziqishini oshiradi va uni qo‘llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Ikkinchi ijobiy jihat — **fuqarolarning davlat faoliyati ustidan nazorat imkoniyatlarining kengayishidir**. Axborot tez va ochiq yetkazilganda, jamoatchilik qarorlarni muhokama qiladi, fikr bildiradi va takliflar kiritadi. Bu esa qarorlar qabul qilish jarayonida fuqarolarning ovozini eshitishga zamin yaratadi. Natijada, siyosiy jarayonlar jamiyat manfaatlariga ko‘proq moslashadi.

O‘zbekiston misolida ham tezkor axborotning ijobiy jihatlari yaqqol ko‘zga tashlanmoqda. “Ochiq hukumat” tashabbuslari, davlat xizmatlarini raqamlashtirish va axborotni jamoatchilikka tezkor taqdim etish amaliyoti natijasida fuqarolarning davlat faoliyatidan xabardorlik darajasi oshmoqda. Davlat portallari, ijtimoiy tarmoqlardagi rasmiy sahifalar orqali aholiga turli qarorlar va yangiliklar tezkor tarzda yetkazilmoqda. Bu jarayon fuqarolarning davlatga bo‘lgan ishonchini mustahkamlashda muhim omil bo‘lib xizmat qilmoqda.

Shuningdek, tezkor axborotning yana bir ijobiy jihati — **xalqaro hamkorlikni kuchaytirish imkoniyatidir**. Davlatlarning o‘z qarorlarini ochiq e‘lon qilishi, tashqi siyosatdagi yangiliklarni jamoatchilik bilan o‘rtoqlashishi ularning global miqyosdagi nufuzini mustahkamlaydi. Bu esa axborot siyosatining nafaqat ichki, balki tashqi siyosiy ahamiyatini ham oshiradi.

Axborot oqimining tezligi siyosiy qarorlar jarayonida shaffoflik va samaradorlikni oshirishi bilan bir qatorda, ayrim salbiy oqibatlarni ham yuzaga keltirishi mumkin. Chunki tez tarqalayotgan har qanday xabar doim ham to‘liq va ishonchli bo‘lavermaydi. Bu holat fuqarolarning ongiga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi, jamoatchilik fikrini noto‘g‘ri shakllantirishi va siyosiy barqarorlikka xavf tug‘dirishi ehtimoldan xoli emas.

Eng katta muammolardan biri — **noto‘g‘ri xabarlarining tez tarqalishidir**. Internet va ijtimoiy tarmoqlarda axborot juda tez yoyiladi. Agar bu axborot tasdiqlanmagan bo‘lsa, u fuqarolarni chalg‘itishi mumkin. Masalan, ayrim davlatlarda saylov jarayonida yoki ijtimoiy norozilik paytida feyk yangiliklar keng tarqalib, jamoatchilik fikriga katta ta‘sir ko‘rsatgan. Bu kabi holatlar fuqarolarning siyosiy qarorlarga nisbatan ishonchini pasaytirishi mumkin.

Ikkinchi muammo — **axborot manipulyatsiyasi**. Tezkor axborot oqimi siyosiy kuchlar yoki ayrim manfaatdor guruhlar tomonidan o‘z maqsadlariga yo‘naltirilishi

mumkin. Ijtimoiy tarmoqlarda turli manipulyativ kampaniyalar tashkil etilib, odamlarning qarorlari va siyosiy tanlovlariga ta'sir o'tkazilishi ehtimoli mavjud. Bunday holat xalqaro tajribada ham ko'p kuzatilgan. Jumladan, Cambridge Analytica hodisasi siyosiy jarayonlarda axborotning noto'g'ri qo'llanilishi qanday oqibatlarga olib kelishini yaqqol ko'rsatib berdi.

Uchinchi jihat — **axborot oqimining tezligi sababli tekshirilmagan xabarlar asosida qaror qabul qilish xavfi**. Davlat idoralari yoki fuqarolar ayrim hollarda tezkor qaror qabul qilishga majbur bo'lib qoladi. Agar bu qaror noto'g'ri yoki noto'liq axborotga asoslangan bo'lsa, u jamiyat hayotiga salbiy ta'sir qilishi mumkin. Shuning uchun axborotni tarqatishda tezlik bilan birga aniqlik va ishonchlilik ham muhim hisoblanadi.

Shu o'rinda ta'kidlash joizki, ko'plab davlatlarda, jumladan O'zbekistonda ham, feyk xabarlariga qarshi kurashish, axborot xavfsizligini ta'minlash va fuqarolarning media savodxonligini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu chora-tadbirlar tezkor axborot oqimining salbiy ta'sirlarini kamaytirishga xizmat qiladi.

Axborot oqimining tezligi zamonaviy jamiyat va davlat boshqaruvi uchun katta imkoniyatlar yaratmoqda. Tezkor axborot siyosiy qarorlarni tezda jamoatchilikka yetkazish, fuqarolarning davlat faoliyatidan xabardorligini oshirish va demokratik jarayonlarni kuchaytirishda muhim vosita sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu bilan birga, axborotning haddan tashqari tez tarqalishi noto'g'ri xabarlarining keng yoyilishiga, manipulyativ tashabbuslarning kuchayishiga va siyosiy barqarorlikka xavf tug'dirishiga ham olib kelishi mumkin. Shu sababli siyosiy tizimda axborot tezligi va barqarorlik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash eng muhim vazifalardan biridir.

Muvozanatni saqlash uchun, bir tomondan, davlat organlari qarorlarni shaffof va tezkor tarzda jamoatchilikka yetkazishi lozim. Chunki axborotning ochiqligi davlat va jamiyat o'rtasidagi ishonchni mustahkamlaydi. Ikkinchi tomondan, tarqatilayotgan axborotning aniqligi va ishonchliligi ham kafolatlanishi zarur. Chunki tezkor, ammo tekshirilmagan ma'lumot fuqarolarning ongini chalg'itib, noto'g'ri qarorlar qabul qilinishiga olib kelishi mumkin.

Bu borada ko'plab davlatlarda, jumladan O'zbekistonda ham, muhim qadamlar tashlanmoqda. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida axborot oqimini tezkor, ochiq va xavfsiz qilishga qaratilgan tizimlar ishlab chiqilmoqda. Davlat idoralari faoliyatini ijtimoiy tarmoqlar va rasmiy portallar orqali muntazam yoritib borishi fuqarolarning ishonchini oshirmoqda. Shu bilan birga, feyk xabarlariga qarshi kurashish va media savodxonlikni oshirish bo'yicha dasturlar amalga oshirilmoqda. Bu chora-tadbirlar tezkor axborot oqimi bilan siyosiy barqarorlik o'rtasida muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. – Toshkent: O‘zbekiston, 2017. – 488 b.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021. – 464 b.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida. // Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi, 05.10.2020.
4. Tufekci Z. Twitter and Tear Gas: The Power and Fragility of Networked Protest. – Yale University Press, 2017.
5. Pew Research Center. Social Media and Politics: Trends and Implications. – Washington D.C., 2021.